

primi, yükselen sigorta maliyetleri, ulaşım zorluklarının ticarete yüklediği maliyetler öne çıkan başlıklar.

Ancak, Irak'ın işgali ile başlayan süreçte Suriye iç savaşı ile birlikte geldiğimiz noktada konuya tam ters açıdan detaylı bakmak daha öncelikli görünüyor. Tabii bu analizi de El Kaide'nin içinden çıkan, daha radikal grubu temsil eden IŞİD terörü özelinde yapmak kaçınılmaz.

Diyarbakır, Suruç ve ardından Türkiye'de çita yükselterek IŞİD'in Ankara'da yaptığı katliamların ardından Paris'te de yaşanan dehşet, G20'ye de damga vurduğu şekliyle küresel ölçekte IŞİD'le mücadelenin evrileceği boyut konusunda akıl yürütmeyi önemli hale getiriyor.

Terörizmin tanımının bizim yaşadığımız ülkede yapmaya gerek yok; hem içerde hem hemen sınırlarımızda yaşananlar hepimizi bu kavramla beraber büyütmek zorunda bıraktı birkaç nesildir. Ancak, yine de özelden genele doğru bakmak için terörizmi,

bir grubun politik veya sosyal amaçlarını gerçekleştirmek üzere, seçtikleri kurbanların üzerinden şiddet ve tehdit yoluyla kasıtlı olarak geniş bir kitleyi rahatsız ederek isteklerinin peşine düşme eylemi olarak özetlemek mümkün.

1990'ların sonlarından bu yana internetin hayatımızda artan etkisiyle "Yeni Ekonomi" çağında değişen kodlara paralel terörizmin DNA'sında da değişiklikler olduğunu eklemek gerek. "Küreselleşen dünya" kavramının yanına 2000'li yılların başından bu yana "küreselleşen terörizm" de eklenmiş durumda. Bu anlamda, terörist ajanların yakalanması ötesinde devletler artık ülkeler arası, hatta kıtalar arası terörist eylemleri mümkün kılan terörün finansörü "lordlara" ve bu para akışı zincirini kırmaya hedeflenmiş durumda. Bununla beraber, ölçek büyüdükçe ve ABD'nin Irak işgalinden bu yana sıklıkla kullanılan "terörle savaş" kavramının sağladığı genişlik içinde, bir devletin terörist olarak tanımladığı, başka bir devletin müttefiki haline gelebilerek sınırlar iyice karışmış durumda.

Dolayısıyla içinde bulunduğumuz 2000'li yıllarda artık öne çıktığı

şekliyle, terörün finansmanı hakkında bazı genellemeler yapmak mümkün. Bir kere, neredeyse her olayda himaye eden, sempati duyan bir devlet var. Yeterince regüle edilmemiş emtia piyasalarından (altın ve pırlanta başta olmak üzere) finansal piyasalardaki boşluklardan faydalanılarak teröre finansman sağlanabilmekte. Para aklama, karmaşık uluslararası ticari alış-verişler ve kanuna uygun yardım kuruluşu görünümündeki bazı yapılar teröre finans sağlamak için kullanılabilen. Bir de tabii, fuhuş, uyuşturucu ticareti, insan kaçakçılığı, adam kaçırmaya, silah kaçakçılığı, haraç kesme gibi bilinen adı suçlar üzerinden halen teröre kaynak yaratılmakta.

IŞİD'in finansman kaynakları özeline gelince de bu sayılanların tamamı geçerli olduğu gibi, bir çok kaynakta bahsedildiği şekliyle IŞİD'i dünyanın gelmiş geçmiş en zengin terör örgütü haline getiren, petrol kaçakçılığı gelirleri ekleniyor resme.

IŞİD'in karmaşık finansman kaynaklarından bahsetmeden önce, 2003 yılına geri dönerek

IŞİD'i doğuran ortamı, neden sonuç ilişkilerini kısaca bir hatırlamak gerek.

Terörün Ekonomisi: IŞİD'in beşeri temelleri

Ortadoğu hakkında doğru analiz yapabilmek için, en azından 1. Dünya Savaşı'nın hemen öncesine, 1900'lerin başlarına kadar olan uzun bir yüzyıl hakkında yeterince okumuş olmak gerekiyor. Yine de son 15 yılda, ABD'nin Irak işgali ve sonrasında Orta Doğu'da bozulan dengelerin bugüne uzanan yolun taşlarını nasıl döşediğini tanıklık ederek izleyebildik. AlJazeera'nın Ekim sonunda yayınladığı "Düşmanların Düşmanı: IŞİD'in Yükselişi" (Enemy of Enemies: The Rise of ISIL) dosyası da işte bu büyük resmi, küçük küçük parçaların üzerinden anlayabilmek için çok önemli bir kaynak:

2003 Mart ayında başlayan ABD'nin Irak işgali sekiz yıl boyunca devam ederken, on yıllar içinde bölgede oluşan güç dengelerini kökünden değiştirecek bir hareket başlattı. ABD yönetimindeki "Irak Koalisyon Hükümeti" Baasçıların temizlendiği ilk

yıllarda "laik diktatör" Saddam Hüseyin'in Irak dışına sürdüğü Şii Iraklıları tek tek geri çağırarak onlarla işbirliğine ağırlık verdi. Yeni Irak rejimi daha en baştan "hesaplaşma" üzerine kurulmuş oldu. 2003'te Irak rejiminin devrilmesinin ardından Saddam Hüseyin'in Baas Partisi devlet yönetiminden, ordudan ve güvenlik güçlerinden hızla temizlenirken, 2005'e gelindiğinde bu "temizlik" yüzbinlerle ifade edilen kalabalık bir eski Baas'çı grubun işsiz ve statüsüz kalmasıyla; öfke dolmasıyla sonuçlandı.

ABD'nin Irak işgaline karşı ayaklanma başlatan Sünni gruplar, bir anda ordudaki görevlerinden, bildikleri tek hayattan koparılmış binlerce eski Baasçı için çekim merkezi haline geldi. Selefi milislerin ve eski Baasçıların güçlerini birleştirerek işgal hükümetine karşı giriştikleri ortak eylemler, isyanın askeri ölçülerde güçlenmesini sağlarken, bir yandan da eylemlerin değişen şekliyle mezhepler arası ayrılıkların; Sünni-Şii çekişmesinin fitilini ateşlemeye başladı.

2000'lerin başında Ürdünlü cihatçı militan Zarkavi'nin Irak'la ilgisi yokken, ABD'nin Irak işgali sonrasında Sünni milislerle ortak saldırılar düzenlemesi, 2004 sonlarına doğru işgale karşı olan ve şeriat isteyen Irak El Kaidesi'ni kurarak, cihatçıları, selefi milisleri ve eski Baasçıları örgütün bünyesinde toplaması ile sonuçlandı. Yakalayıp turuncu tulum giydirdikleri kurbanların kafa kesme görüntüleri Zarkavi ile başlarken, Orta Doğu'da cihatçı terörizmin yeni bir boyuta taşınmasına aracı oldu. Üstelik Zarkavi kutsal Şii mekânlarını da bombalayarak, mezhepler arası savaşı da tam anlamıyla başlatmış oldu. 2006 ortalarına gelindiğinde Irak El Kaidesi bir yandan ABD'li işgal güçleriyle savaşırken, bir yandan da Şii hedeflerine intihar saldırıları düzenleyerek Irak'ı tam anlamıyla kan gölüne çevirmeyi başarmıştı.

Tüm bu koşullar içinde 2006'da Irak'ta yapılan seçimde artık koalisyon güçlerinin geçici hükümeti görevi, Saddam Hüseyin döneminin Şii sürgün politik figürlerinden olan Maliki

hükümetine devretmişti. Maliki'nin ilk adımı da Zarkavi etrafında toplanan Sünni isyancıları hedefe koymak oldu; bir süre sonra zaten ABD bombardımanı sayesinde Zarkavi öldürülmüştü.

Zarkavi'nin öldürülmesi sonrasında Irak El Kaidesi'nin yeni lideri Zarkavi'nin adamı Masri olurken, başka Sünni milislerle birleşen Irak El Kaidesi; Masri liderliğinde 2006 bitmeden bugün bildiğimiz anlamda IŞİD'in ilk etabı olan "Irak İslam Devletini" (the Islamic State of Iraq) kurmuştu.

ABD Sunni isyancılarla başa çıkabilmek için Irak'taki askeri varlığını artırırken, birçok Irak'lı da Irak El Kaidesi'nin vahşi çizgisi nedeniyle zaman içinde Masri'den uzaklaşmaya başladılar. Daha önce Irak El Kaidesi ile birlikte Şiilere ve ABD güçlerine karşı savaşan 30 kadar aşiret, ABD tarafına geçerek bu sefer de Irak İslam devletine karşı savaşmaya başladılar. Bu aşiretlere yenilerinin eklenmesiyle ve ABD'nin artan askeri gücüyle Irak İslam Devleti'nin isyanı 2007 sonlarına doğru büyük

ölçüde bastırılmış oldu. Dağıldı; ama sonradan ortaya çıkacağı üzere sonlanmadı.

100,000 kadar da sivil ölüm gerçekleşmişti bu arada Irak'ta.

İlk etapta ABD açısından kazançlı görünen bu strateji, zaman içinde çok pahalıya mal oldu keza, ABD açısından düşman ve müttefik kavramları birbirine karışmış; dün El kaideci olanlara bugün silah yardımı yapılmaya başlanmıştır. Bu arada Maliki hükümeti de kendi ajandası ile meşguldü; yeni müttefik grubunu maaşa bağlamayı reddetmekteydi. Dolayısıyla, eskiden Irak El Kaidesi için savaşıp, ABD saflarına katılan; ancak gelir sağlayamayan bu grup, bir süre sonra yeniden maaş veren El Kaide ve benzeri oluşumlara dönmeyi tercih etti.

ABD askerlerince tutuklanan ılımlı Sünni milisler ve radikal El Kaideciler, Abu Garip skandalı sonrasında daha modern şartlarla yönetilmekte olan Kamp Buca'da toplatıldılar. IŞİD'in bugünkü lideri Ebu Bekir El-Bağdadi'nin Kamp Buca'da tutuklular arasında olduğu ve hatta ABD'li askerlerin gözde

tutukluları arasında sayılarak saygı gördüğünü de eklemek gerek.

İlimli ve radikallerin bir araya gelişi, Kamp Buca'nın zaman içinde tam bir terörist eğitim merkezi haline gelmesine, ılımlı girenlerin radikalleşerek değişmesine yol açtı. 100,000 kişinin geçtiği Kamp Buca'da Irak İslam Devleti anti-Amerikan, anti-ışgalci bir ideolojiden, tam olarak cihat fikrine evrildi. ABD Kamp Buca'yı 2009 yılında kapatarak radikalleşen bu dev grubu köylerine geri yolladı. IŞİD'in alt yapısı da Kamp Buca tutukluları sayesinde Irak'ın Sünni bölgelerinde oluşmaya başladı. Al Jazeera kaynaklarına göre, IŞİD'in önde gelen 27 liderinin 18'i Kamp Buca tutukluları arasındaydı.

Suriye lideri Esad işte bu zamanlarda devreye girmeye başladı. Irak'ta Baaşçı rejimin dağıtılmasının ardından sıranın kendisine geleceğinden korkan Esad, Sünni isyancılara destek sağlamak amacıyla Suriye güvenlik güçleri ile gizli toplantılar organize ettirdi. Suriye'deki kamplarda eğitilen

cihatçıları Irak'a yönlendirdi. 2009 ortalarında Bağdat'ta yeni Irak hükümetinin binalarına yapılan iki bombalı saldırı, bitirildiği sanılan Irak İslam Devleti'nin, sona ermediğinin kanıtı oldu. 2010 başlarında Irak El Kaidesi'nin lideri Masri öldürülürken ABD'lilerin Kamp Buca'da yakinen tanıdığı ve ılımlı saydıkları imam ve Hazreti Muhammed ile kan bağı olduğuna inanılan Ebu Bekir Al Bağdadi örgütün başına geçti.

Ve bilindiği üzere 2010 sonlarında Orta Doğu'da "Arap Baharı" başladı. Suriye içinde 2011'de barışçıl başlayan gösteriler, Esad'ın sert müdahalesi sonrasında bir anda ağır silahlı bir isyana dönerken, ortaya çıkan mezhepsel gerginlik ortamına Bağdadi yönetimindeki Irak İslam Devleti de müdahil oldu. Esad'ın bir anlamda "kurtarıcısı" sayılan bu hamle ile Rusya ve İran'ın da desteklediği şekilde "terörle savaş" başlığı altında muhaliflere ve sivil halk üzerine kimyasal silahlar dâhil saldıran Esad, IŞİD'in devreye girmesiyle aradığı kaldıraç gücü de yakalamış oldu. Esad'ın ordusu hava saldırılarının %

10'dan azını IŞİD hedeflerine yaparken, geri kalanının muhalif güçlere yönlendirmişti; bir anlamda Esad IŞİD'in Suriye topraklarında kök salmasına sırtını dönmüştü.

Suriye hızla iç savaş girdabına sürüklenirken, Irak'ta Maliki Sünni kanadın da desteklediği seçimlerde ikinci kez göreve geldi. 2012 yılında artık ABD askerleri Irak'tan çekilmişti. Maliki'nin hükümetteki ilk adımı ise, Obama ile ABD'de yaptığı toplantının ardından hükümetteki Sünni üyeleri bölgesel yönetim arzularına paralel "teröre destek" bahanesiyle hapse atmak oldu. Sünni gösterilerini silahla taratarak bastıran Maliki'nin bu hamlesi henüz IŞİD haline dönmemiş Irak İslam Devleti için de bulunmaz bir nimet haline geldi, çünkü artık Irak'taki Sünni halkın tutunabileceği tek örgüt haline gelmekteydi.

Dolayısıyla "Irak İslam Devleti" Irak ve Suriye olmak üzere iki cephede birden savaşmaya başladı. Irak'ta canlı bomba saldırıları ve bilinen gerilla yöntemleri uygularken, iç

savaşla parçalara ayrılmakta olan Suriye'de cihat kavramını internet ve kafa kesmeler yoluyla başka bir boyuta taşımaya başladı. Suriye'deki iç savaş IŞİD için para, petrol, insan kaynağı, silah sağlaması açısından neredeyse bir hediye niteliğindedir. Avrupa doğumlu Müslüman genç ve mutsuz bir kesim nüfusu saflarına katmaya başlarken, Orta Asya, Kuzey Afrika ve diğer Orta Doğu ülkelerinin savaşmaya arzulu; Balkanlar, Çeçenistan'dan da tecrübeli radikalleri bünyesine kattı.

Giderek güçlenen Ebu Bekir El Bağdadi, "ılımlı" bulunduğu ve hedefine sadece anti-Amerikancılığı koymuş El Kaide ile tüm bağlarını koparmasının ardından, El Kaide'nin Suriye kanadı El-Nusra'yı da bünyesine kattı.

2014 başına gelindiğinde adını "Irak ve Şam İslam Devleti-IŞİD" olarak genişleten örgüt, Irak'a odaklanarak hedefine Felluce'nin ardından Musul'u koydu.

2003'ten bu yana yönetim boşluğu içinde olan Irak içinde IŞİD'in ilerleyerek Musul'a ve ABD'nin geride bıraktığı askeri

mühimmata ulaşmak pek de zor olmadı. Sünni nüfuslu Tikrit'i de alan IŞİD lideri Bağdadi Haziran 2014'te halifeliğini ilan ederek, Sünni topluluklar üzerinde etki alanını daha da artırmayı başardı. IŞİD'in Bağdat'ı da almasını engelleyen İran Ordusu ve Şii milisler oldu mesela.

Ağustos 2014'te de Körfez Ülkeleri ve Türkiye'den oluşan koalisyon güçlerinin desteği ile ABD hava kuvvetleri IŞİD hedeflerini vurmaya başladı.

ABD ilk başlarda Irak Kürdistan'ına yakın IŞİD kontrolündeki petrol bölgelerini odağına koysa da, IŞİD'in gücü üzerinde fazla bir etki yaratamadı. Hatta, ABD hava müdahalesi başladığında 20,000 civarında olan IŞİD güçleri, bir sene içinde iddiaya göre üç katına ulaşmış durumda.

ABD'nin kara gücünü devreye sokmak istemeyişinin ardından hava yoluyla, karada IŞİD ile savaşan Suriye Kürtlerini

desteklemiş olması, Türkiye'nin IŞİD ile mücadelede geride durmayı tercih ettiği yorumlarına neden oldu. Bu noktada Türkiye'ye yönelen suçlamalar, PKK tehdidinde öncelik veren hükümetin IŞİD'in petrol kaçakçılığına göz yumarak örgütün önemli bir finansal kaynağa ulaşımını engellememiş olması.

Sonra bilindiği üzere Ekim 2015'ten bu yana Rusya da Suriye'de Esad rejimini himaye edecek ve IŞİD ile terörist

saydığı Esad'a karşı muhalif güçleri hedefe koyacak şekilde Suriye'de askeri varlığını artırarak, hava harekâtına başlamış oldu. (Rusya'nın Büyük Suriye Hamlesi ve Türkiye için Anlamı: <http://www.epyas.com/Content/Files/Reports/af1f2832-ac98-457d-b905-b8f781901cff.pdf>)

Gelinen aşamada, bir yandan ABD, bir yandan Rusya IŞİD hedeflerini ve kendi terörist saydıklarını bombalarken, IŞİD'in Paris katliamı ve hemen ertesi gün Suriye'de geçiş hükümeti ve 18 ay sonra seçimleri öngören Viyana Mutabakatı IŞİD ile savaşı yeni bir dönüm noktasına taşımış durumda.

Terörün Ekonomisi: IŞİD'in finansal kaynakları

IŞİD'in finansal kaynaklarının zenginliğini anlatmak, beşeri kaynaklarını 2003'ten bu yana Irak'ta ve 2011'den bu yana Suriye'de yaşananlarla nasıl sağladığını ilişkilendirmeden mümkün değil.

IŞİD'in, henüz Irak El Kaidesi iken, İran-Suriye ve yeni Irak hükümeti yönetimi eksenindeki Şii yapılanmaya karşı, Sünnileri

desteklemek amacıyla uzun yıllar boyunca ABD'nin bölgedeki "müttefikleri" Kuveyt, Katar ve Suudi Arabistan tarafından desteklendiği ABD merkezli kaynaklarda çokça geçen iddialar arasında. Rejimin resmi elemanlarından olmasa da, bu destek söz konusu ülkelerdeki varlıklı bireylerden veya gevşek para aklama operasyonlarına göz yumulması ile sağlanmış oluyor.

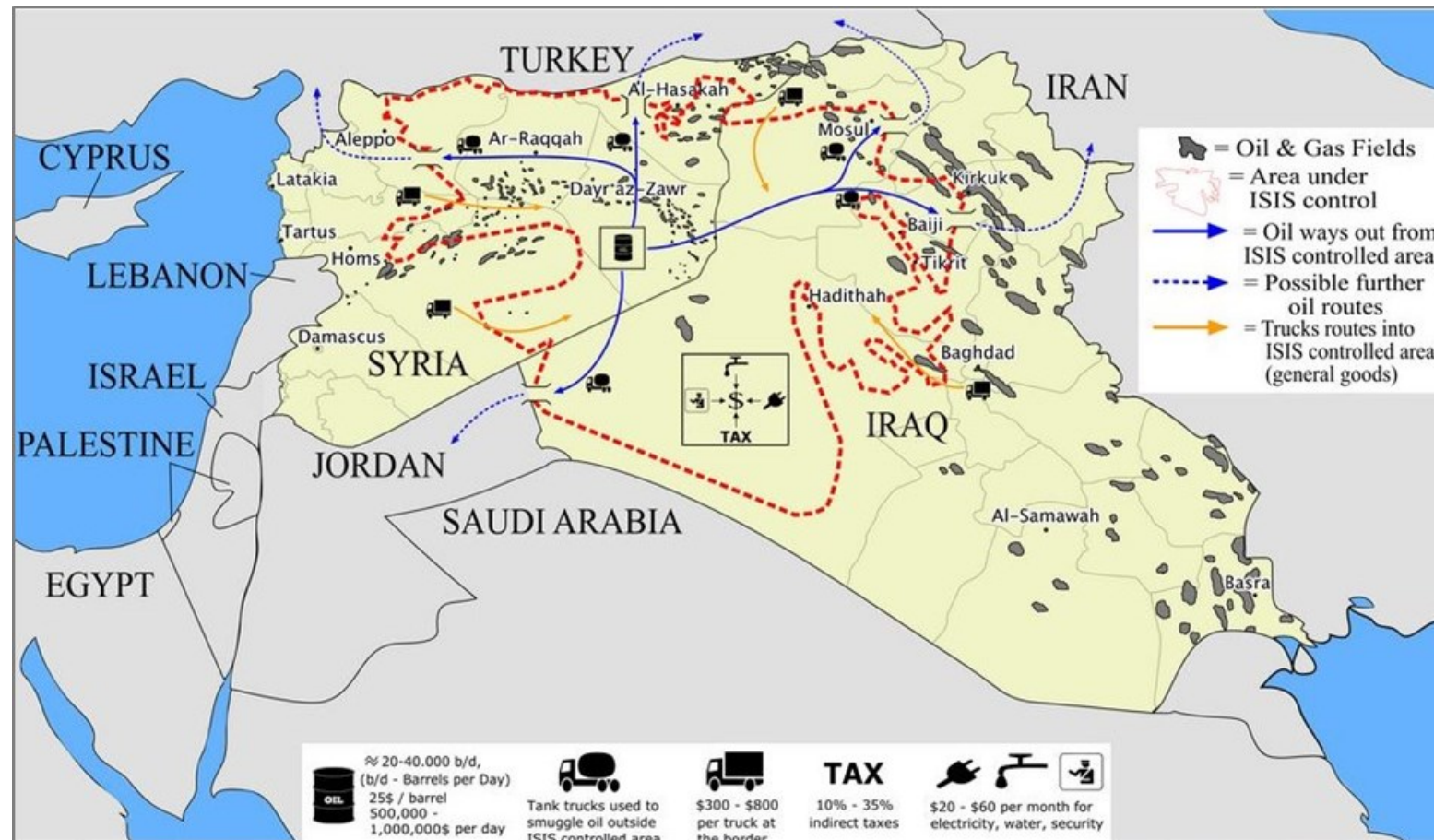
Ancak, Suriye iç savaşı ile birlikte, Suriye'nin petrol sahalarının %60'ını kontrolüne almasının ardından IŞİD gelir kaynakları açısından da, bir anlamda "dışa bağımlılıktan" kurtulmuş oldu. Örgütün içindeki Iraklı eski Başsçı unsurlar devlet organizasyonu ve yönetimi konusunda IŞİD'e yön verirken, kaynakların bu amaçla kullanılması, vergi toplanması ve savaşçılara maaş ödemesi gibi konularda da IŞİD'in diğer mezhep odaklı terör örgütlerinden farklı olmasını sağladı.

IŞİD'in Suriye'de toprak kazanmasının ardından değişen ve yıllık 2 milyar dolar seviyesine ulaşan Suriye ve

Irak odaklı ana gelir kaynaklarını 10 maddede özetlemek mümkün:

- 1) Örgütün en önemli gelir kaynağı aşağıda daha detaylı konu edileceği üzere, kara borsa yoluyla ve resmi şekilde yaptığı günlük 2 milyon dolarlık petrol satışları,
- 2) IŞİD kontrolü içindeki Suriye ve Irak halkından topladığı elektrik, su, genel temizlik vergileri,
- 3) Suriye hükümeti ve Suriye halkına elinde tuttuğu barajlardan sağladığı sabit fiyat üzerinden yaptığı elektrik satışları,
- 4) "Halifelik" toprakları üzerinde yapılan ithalat ve ihracat üzerine koyduğu ve Rakka'dan kontrol ettiği gümrük vergileri,
- 5) Irak-Suriye arasında yapılan meyve, sebze, kumaş, giysi ve hububat satışları,
- 6) Rakka'da neredeyse bir buçuk yıllık internet yokluğu ardından mobil istasyonlar yoluyla sağladığı internet hizmetini sattığı ve sayısı 20'den 500'e ulaşan İnternet Kafeler,
- 7) Dinsel vergiler (sigara içme cezası, namaz kaçırma cezası, ya

Grafik 2: IŞİD Gelirleri

da herhangi bir şeriat hükmünü ihlal etme cezası)

8) İşgal ettiği şehirlerde özel mülkiyete ait arazilere el koyup, ihale yoluyla satarak elde ettiği gelirler,

9) Uyuşturucu yetiştirerek özellikle Türkiye piyasasına yaptığı esrar satışları, alkol ve tütün kaçakçılığı,

10) El koyduğu şehirlerde müzelerden çaldığı tarihi eserleri karaborsada satarak elde ettiği gelirler.

Silahlara gelince...

Özellikle 2012'den bu yana IŞİD, Irak'ta kontrolü aldığı her şehide ABD'nin ülkeden

ayrılırken geride Irak yönetimine bıraktığı silah, araç ve mühimmata el koyarak güçlenmiş durumda. Ayrıca yine işgal ettiği topraklarda, Sovyetler Birliği zamanından Suriye'ye ve Irak'a yapılan silah yardımlarından geriye kalan tank, kalaşnikof (AK-47) gibi askeri malzemeleri de kullanıyor. Kürtlere karşı kullandığı iddia edilen kimyasal silahları, Bağdat'ın kuzeyinde ele geçirdiği eski bir fabrikadan elde ettiği yazılmakta. Aynı şekilde Çinlilerin 1980-1990 döneminde bölgedeki değişik güçlere sattığı ve halen kullanılabilir durumda olan silahları da IŞİD yeniden

hizmete sokmuş durumda. Bir de tabii, Rusların temin ettiği ve Bosna-Hersek savaşı döneminden geriye kalan ve halen Avrupa'da 200-300 euroya çok kolay bulunduğu iddia edilen silahlar da Paris katliamında ortaya çıktığı üzere IŞİD'in Avrupa hücrelerinin elinin altında bulunuyor.

Çok daha magazinsel bir ilgi yaratan IŞİD'in Toyota Hilux stoğu içinden 43 tanesinin ABD tarafından Suriyeli muhaliflere verilmesinin ardından IŞİD'in eline geçtiği; diğerlerinin ise çok muhtemel 2014-15'te Sidney'de kaybolan 800 aracın bir şekilde yollanması yoluyla IŞİD'e ulaştığı açıklandı. Diğer yandan Toyota'nın resmi satış

Tablo 1: IŞİD Günlük Petrol Üretimi

Oilfield	Est. production (bpd)	Price (\$/barrel)
al-Tanak	15,000-17,000	\$40
al-Omar	9,000-13,000	\$45
al-Jabseh	2,500-3,000	\$30
al-Tabqa	1500-1,800	\$20
al-Kharata	1,000	\$30
al-Shoula	650-800	\$30
Deiro	600-1,000	\$30
al-Taim	400-600	\$40
al-Rashid	200-300	\$25

Kaynak: FT, Egeli & Co.

rakamlarına göre Irak'a yapılan Hilux satışları 2011-2013 arasında üç katına çıkarak 18,000'e ulaşmış durumda; keza IŞİD olduğunu açık etmeyen herhangi bir kişi herhangi bir bayiden rahat rahat araç alımı yapabilmekte.

IŞİD'i IŞİD yapan petrol geliri: 5N, 1K

Birçok kaynakta IŞİD'in ana gelir kaynağı olarak el koyduğu bölgelerde bulunan rafinerilerinden çıkardığı petrolün satışı öne çıkıyor. Ancak, bu konuda en detaylı analiz Financial Times'ın bu işin ticaretini yapanlarla yaptığı görüşmeler yoluyla hazırladığı IŞİD petrolünün yolculuğu

üzerine bir çalışma (Inside Isis Inc: The journey of a barrel of oil).

IŞİD bugün hala Suriye petrol sahalarının %60'ını kontrol etmekte. Özellikle ülkenin doğusunda Deir Ezzor civarında bulunan petrol rafinerilerinden günde 40,000 varil petrol çıkarmakta. Yine örgütün kontrolündeki Musul'a yakın Qayyara'dan da günlük çıkardığı yaklaşık 8,000 varili daha çok asfalt yol yapımında kullanmakta.

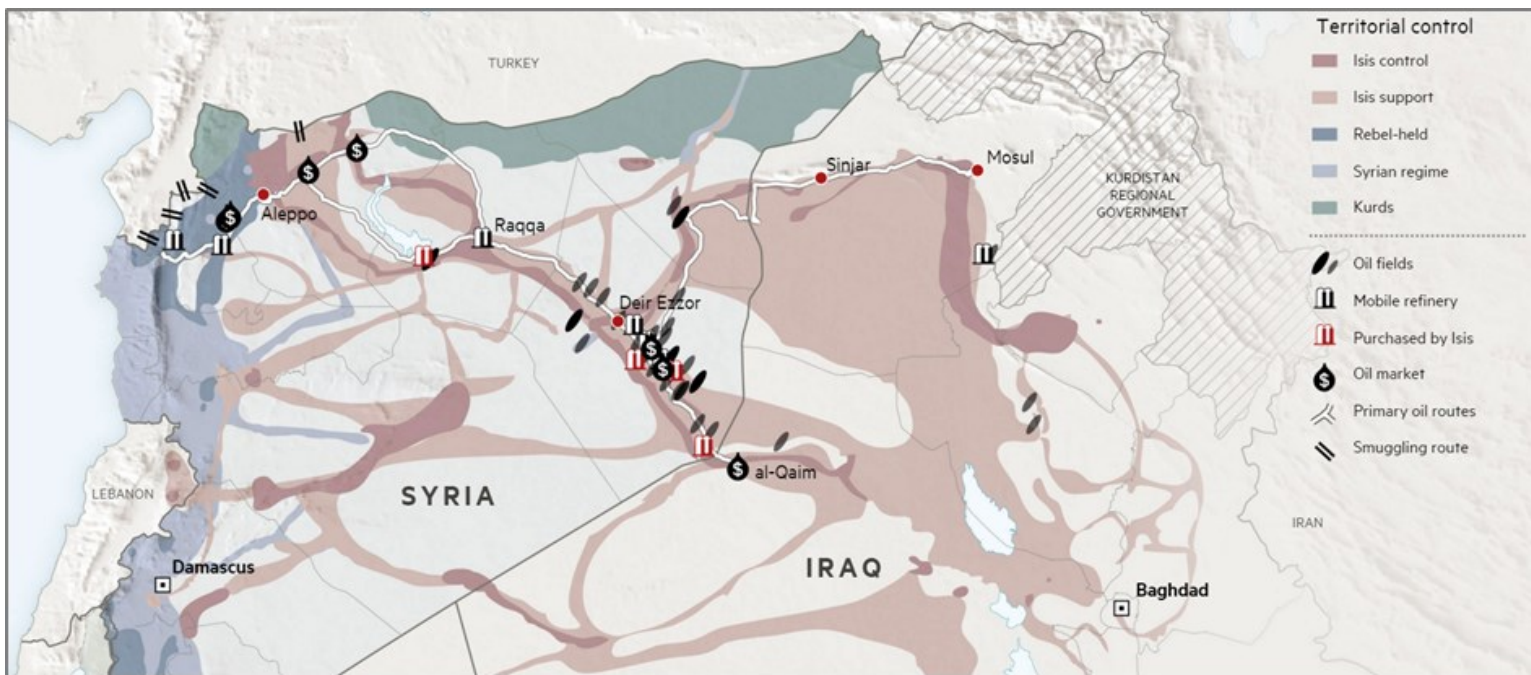
Fortune kaynaklarının da belirttiği üzere, IŞİD'in petrol gelirleri rafinerilere ilk el koyduğu günden bu yana

düşüş eğiliminde çünkü hem teknik bilgisi eksik hem de bozulan parçaları yenileme imkânından yoksun. Buna rağmen günlük 2 milyon dolar gelirle petrol satışları IŞİD için yaşamsal önemde.

IŞİD'in sattığı petrol esasta piyasa fiyatının altında; ancak bir de kalitesine göre de satış fiyatlarını varil başına 25-45 dolar arasında oynadığı görülüyor.

Genel kanı IŞİD'in çıkardığı petrolün önemli kısmını karaborsada ihraç ettiği yönünde olsa da, FT'nin argümanı IŞİD petrolünün ağırlıklı olarak kuzey Suriye'ye ve Irak içine satıldığı.

Grafik 3: IŞİD Petrolünün Yolculuğu

Kaynak: FT, Egeli & Co.

FT'nin iddiası, petrol sahalarında tankerleri ile toplanan kaçak petrol tüccarlarına yapılan nakit satışların IŞİD'in en önemli kaynakları arasında olduğu. Bu tüccarlar, yükledikleri ham petrolü ya en yakın rafineriye götürüyorlar ve sattıktan sonra petrol sahasına geri dönüyorlar, ya kuzey Suriye ve Irak'ın içlerine hareket edecek küçük araçlı tüccarlara satıyorlar, ya da IŞİD kontrolü dışındaki başka rafinerilere götürerek orada satmaya çalışıyorlar. Çıkarılan petrolün kalitesi nedeniyle, en çok talebin mazot için olduğunu eklemek gerek.

FT'ye göre IŞİD'in son dönemlerde kendi kontrolünde olmayan bölgelerde de rafineri satın alarak bu işe iyice girişmiş durumda. Hatta eski sahiplerini rafineride tutarak kimliğini gizlemekte, ve elde edilen karı eski sahipleri ile de kısmen paylaşmakta FT'nin yazdığına göre.

IŞİD petrolü rafine edildikten sonra tüccarlar tarafından Suriye ve Irak'ın içlerine doğru kabaca yarı yarıya paylaşılarak satışa çıkıyor. IŞİD'in kendi bölgesinde vergi de ekleyerek

yaptığı satışlar kadar petrol-mazot ihtiyacı içinde olan muhalif grupların kontrolünde yaşanan Suriyelilere de yaptığı satışlar mevcut. Zaten biraz da bu nedenle, Rusya-ABD odaklı hava saldırıları da kolay kolay IŞİD'in petrol rafinerilerine odaklanamıyor keza IŞİD satıyor olsa da Suriye halkının petrol ihtiyacını budamak ancak sivil halkın daha da zora düşmesiyle sonuçlanıyor. Bir de elbette, IŞİD'in komşu ülkelere petrol kaçakçılığı yapanlar üzerinden sattığı petrol var. Çok daha küçük ölçeklere taşınabilir hale getirildikten sonra botlarla, borularla, elde veya eşek üstünde söz konusu bu petrol komşu ülkelere yönlendirmekte. Son dönemde bu satışlarda bir düşüş olsa da bunun sıkılaştıran sınır güvenliğinden değil, düşen petrol fiyatları nedeniyle karsız hale gelmesinden kaynaklandığını söylüyor FT.

Paris'ten sonra Viyana Anlaşması ile beraber...

Bir süredir masada ABD, Rusya, Türkiye ve İran dâhil 17 ülkenin bulunduğu bir grup, Suriye'nin geleceğinde istikrarın nasıl sağlanması

gerektiği üzerine toplantılar yapmaktaydı. Tam da Paris katliamının ertesi günü Viyana'da yapılan bu toplantı sonrasında taraflar en azından bir takvim konusunda anlaşma sağlandığını açıkladı. Viyana'daki toplantı sonrası yapılan açıklamada Suriye genelinde ateşkes ilan edilmesi, hükümet ve muhalefet arasında BM'nin arabuluculuğuyla yapılan görüşmelerin yenilenmesi ve yeni bir seçim yapılması istendi.

Ancak tabii Esad'ın geleceğinin ne olacağı konusunda fikir birliği sağlanmış değil; yuvarlak cümlelerle geçirilmiş durumda. Moskova ve Tahran yönetimleri Esad'a desteklerini sürdürürken Esad'ın seçimlere katılmasını ve Suriye halkının Esad'ın geleceğine karar vermesini savunurken; Türkiye'nin de aralarında olduğu ABD ve müttefikleri, Esad'ın Suriye'nin geleceğinde rol oynayamayacağını vurguluyor. Zaten altı aylık geçiş süreci ve 18 sonra planlanan seçimin, IŞİD gerçeği ortadayken nasıl tamamlanacağı da ayrı bir muamma.

Antalya'da yapılan G20 toplantısında da ön plana çıktığı üzere, Türkiye tamamıyla Esad'ın

gidisine ve Kürtlerin Kuzey Suriye ve doğal olarak Türkiye sınırı boyunca daha fazla ilerlemesine engel olmaya odaklanmışken; ABD ve Rusya yerel Kürt milislerle koordineli çalışmayı da gündemde tutarak tamamıyla IŞİD'in güçsüzleştirilmesine kilitlemiş durumda.

Kısa vadede görünen gerçek, Esad'ın daha uzun süre yerinde oturabileceği ve Suriye'de seçimlerin planlanan 18 aydan ötede gerçekleşebileceği.

Obama şimdilik bir kara harekâtının planlanmadığını belirtirken, ABD merkezli bazı basın kuruluşlarında çıkan makaleler ABD askerinin Türk askeri ile birlikte IŞİD'e karşı kara operasyonuna girmesine davet çıkarmaya başladılar bile. Türkiye özellikle İncirlik Üssü'nü ABD'nin kullanımına yeniden açtığından bu yana taraf olarak tavrını iyice netleştirmiş durumda; ancak güney sınırında ne IŞİD'i, ne Kürtleri, ne de Esad'ı isteyen Türkiye'nin,

tampon bölgeyi de elde edemeyeceği anlaşıldığı üzere önceliklerini nasıl belirleyeceği henüz belli değil.

Türkiye açısından kritik bir diğer konu da elbette Paris katliamı benzeri IŞİD saldırılarının batılı başkentlerde tekrarlanması halinde, olmaz denen kara harekâtının gündeme gelip gelmeyeceği.

Suriye 2016'nın da sıcak konularından birisi olmaya devam edecek.

İletişim: Güldem Atabay Şanlı

Direktör, Araştırma ve Strateji

+90 533 347 82 06

guldem.atabaysanli@egelico.com

Bu doküman Egeli & Co. Portföy Yönetim A.S. ("Egeli & Co." Mersis No: 0-3254-1422-0400018) tarafından hazırlanmıştır. Egeli & Co. SPK düzenlemelerine tabii ve SPK tarafından düzenlenen yetki belgesine sahip, kendine değer yaratmaya adanmış bağımsız bir portföy yönetim şirkettir. (Yetki belgeleri: 10.07.2015 PYS /PY.34 -YD.14/638). Portföy yönetimi ve yatırım danışmanlığı hizmeti veren Egeli & Co. 2002 yılından bu yana, dürüst ve seçkin yaklaşımı ile yerli ve yabancı kurumsal yatırımcılara, aile şirketlerine ve özel bireysel portföylere hizmet etmektedir. Başarısı, yatırımcıları için yurtiçi ve yurtdışında geliştirdiği finansal ürünler ile değer yaratma becerisinden gelmektedir. Egeli & Co.'yu diğerlerinden ayıran fark alternatif varlık sınıflarına ve yatırım temalarına odaklanmasıdır. Egeli & Co. Türk sermaye piyasalarındaki alternatif yatırım temaları alanında bulunan geniş bilgi, tecrübe ve geçmiş performansı ile yatırımcıları için uzun vadeli yatırımlarla önemli getiriler yaratmaktadır.

YASAL UYARI: İşbu araştırma raporu, ticari iletişim ve ticari elektronik ileti olmayıp sadece ekonomik konjonktür ile ilgili bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu rapor ve yorumlardaki yazılar, bilgiler ve grafikler, ulaşılabilen kaynaklardan iyi niyetle ve doğruluğu, geçerliliği, etkinliği velhasıl her ne şekilde, suret ve nam altında olursa olsun herhangi bir karara dayanak oluşturması hususunda herhangi bir teminat, garanti oluşturmadan, yalnızca bilgi edinilmesi amacıyla derlenmiştir. Bu belgedeki bilgilerin doğruluğu, güvenilirliği ve güncelliği hakkında gerekli özeni göstermekle birlikte bu bilgilerin güvenilirliği, doğruluğu, güncelliği ve eksiksizliği hakkında hiçbir garanti vermemektedir. (Varsa) Yürürlükteki herhangi bir yasa veya düzenleme ile sorumluluğun sınırlandırılması ölçüde tasarruf olarak, Egeli & Co., yöneticileri, çalışanları, temsilcileri ve ajansları bu belgenin içeriği, hatası veya eksiklerinden ya da bu bilgilere dayanılarak yapılan işlemlerden doğacak her türlü maddi/manevi zararlardan (ihmal olup olmadığı ya da başka bir şekilde olursa da) ve her ne şekilde olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zararlardan dolayı sorumlu tutulamaz. Herhangi bir şirket, sektör, hisse veya yatırım için detaylı ve tam bir analiz değildir. Egeli & Co. her an, hiçbir şekilde ve surette ön ihbara ve/veya ihtara gerek kalmaksızın söz konusu bilgileri, tavsiyeleri değiştirebilir ve/veya ortadan kaldırabilir. Bu rapor hangi amaçla olursa olsun çoğaltılamaz, dağıtılamaz ve yayımlanamaz.